

Lunds universitet
Humanistiska fakultetet
C-uppsats

EUHK30
VT23
Handledare: Alena Minchenia

En analys av Europaparlamentets resolution ”Konsekvenserna för kvinnor av kriget mot Ukraina”

- En beskrivande idéanalys med beaktande av feministiska perspektiv

LUNDS UNIVERSITET

Johanna Andersson

Abstract

This essay examines the European Parliament resolution of 5 May 2022 on the impact of the war against Ukraine on women. The analysis is based on a descriptive idea analysis, which helps me map out which ideas and political actions that are adopted by the European parliament in the resolution. The essay also investigates the EU:s understanding of female exploitation and vulnerability in the Ukrainian war and examines how the resolution takes feminist perspectives into account. Feminist theory is applied on the analysis, and the empirical data is analysed through a feminist perspective on war. Conflict-related sexual violence, gender-based violence and human trafficking are important concepts for this essay. The conclusion presents the resolution's main ideas, perceptions and proposals for political action regarding the exploited women in the Ukrainian war, and shows that the Union's main ideas reflect and contribute to which proposals that are being adopted. Perceptions against conflict-related sexual violence, gender-based violence, human trafficking, surrogacy and ideas regarding the right to reproductive health, life and safety for female refugees are adopted by the parliament through the resolution. Proposals for political action concerning these topics such as support programs, expertise, EU funds, coordination, identifications, information campaigns, investigations, awareness-raising campaigns and coordination with civil organisations are adopted by the resolution. My conclusion is that the European Union mostly takes feminist perspectives on war into account and pays regard to gender and gender power relations in their intended work. The Union shows understanding and awareness of the consequences that women experience only for being women, and their particularly vulnerable situation in war. However, the resolution totally lacks any awareness or proposals regarding intimate partner violence, which is the most common form of gender-based violence and it increases during wars and conflicts.

Antal ord: 11 763

Nyckelord: Beskrivande idéanalys, feministisk teori, feministiska perspektiv på krig, konfliktrelaterat sexuellt våld, människohandel och trafficking, könsrelaterat våld

Innehållsförteckning

1. Inledning	1-2
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställning	2
1.3 Bakgrund	2-4
1.4 Tidigare forskning	4-5
1.5 Uppsatsen disposition	5-6
2. Teori	6
2.1 Feministisk teori	6-7
2.1.1 Feministiska perspektiv på krig	7-9
3. Metod och material	9
3.1 Beskrivande idéanalys	9-11
3.2 Val av material	11
3.3 Avgränsning	11-12
3.4 Begreppsförklaring	12-13
3.4.1 Konfliktrelaterat sexuellt våld	13-14
3.4.2 Könrelaterat våld	14-15
3.4.3 Människohandel och trafficking	15-16
4. Analys av EP-resolution “Konsekvenserna för kvinnor av kriget mot Ukraina”	16
4.1 Huvudsakliga ideér och uppfattningar	16-18
4.2 Konkreta politiska förslag på åtgärder	18-21
4.3 Resolutionen i förhållande till feminism	21-26
5. Slutsatser och avslutande reflektioner	26-28
6. Förslag på vidare forskning	28-29
Bibliografi	30-32

1. Inledning

Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina den 24 februari 2022 och det efterföljande kriget har haft en katastrofal inverkan på civila. Ryska styrkor har begått en mängd kränkningar av internationell humanitär rätt och av de mänskliga rättigheterna. I ryskockuperade områden har ryska eller ryskt anslutna styrkor begått uppenbara krigsförbrytelser mot det ukrainska folket (Human Rights Watch, 2023). För många av de stridande vid fronten genererar striderna i dödlig utgång och de överlevande drabbas många gånger av stora psykiska trauman. Kriget innebär förödelse och fasansfulla konsekvenser för hela det ukrainska folket, där alla grupper i samhället, oberoende av kön eller ålder, drabbas i mycket hög utsträckning. Ändock innebär ett krig skiljaktiga konsekvenser för kvinnor och flickor. Under väpnade konflikter ökar flickors utsatthet kraftigt och den grundläggande frågan om flickors sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter ställs på sin spets (Svenska FN-förbundet, 2018). Kvinnor står inför särskilda utmaningar på grund av att de är just kvinnor, där traditionella könsroller i samklang med låg status i samhället är grundläggande orsaker, vilka slår mot liv och hälsa. Mäns våld mot kvinnor ökar i det kaos som uppstår vid krig och konflikter. Kvinnor vittnar om våldtäkter utförda av väpnade grupper, om rädslan för att bli utsatt för övergrepp i överfulla flyktingläger och om skräcken för att deras döttrar ska bli bortrövade av människohandlare (Svenska Röda Korset, 2023). Ukrainakriget har, i likhet med vad som ovan beskrivits, således mynnat ut i dessa typer av hot mot kvinnor och flickor. Allt fler rapporter vittnar om våldtäkter och sexuella övergrepp mot ukrainska kvinnor som begås av ryska soldater. Våld i hemmet är även något som ökat under kriget, vilket drabbar de ukrainska kvinnorna när deras män återvänder hem traumatiserade från fronten. Rapporter har även visat att kvinnor och flickor som är på flykt från Ukraina riskerar att bli utsatta för människohandel och hamna i trafficking (Aftonbladet Daily, 2023).

Trots att kriget i Ukraina är långt ifrån det första kriget där sexuellt våld sker som en form av krigföring, är krig ett relativt försummat ämne för feministisk analys. Detta kan tyckas vara märkligt, särskilt eftersom krig är genusinkluderande i dess komponenter och effekter. Krigsfilosofi, militärhistoria, krigsstrategi, slagfälttaktik, vapen- och krigsindustrianalys är i allmänhet inte en del av det feministiska fokuset på krig. En central tendens i de klassiska teoretiska perspektiven på internationella relationer (IR-teorier) är att de generellt sett inte lägger särskilt mycket fokus vid människors upplevelser av krig. Historiskt sett har forskningsfältet behandlat krig som en av de politiska och materiella dynamikerna som uppstår när nationalstater och andra aktörer verkar bortom sfären av verkställbara rättsregler. När det internationella systemet och världen förändras, behöver dock IR-teoriernas traditionella sätt att

förstå källorna till krig samt hur krig förs och löses utmanas. Syftet med att applicera feministiska perspektiv på krig handlar om att inkludera människor i analysen och inte utesluta eller marginalisera dem. De klassiska IR-teorierna möter nytänkande perspektiv i en feministisk analys av krig och de traditionella analysmodellerna utmanas (Sylvester, 2013, sid 8-9).

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka och diskutera Europaparlamentets antagna resolution ”Konsekvenserna av kriget mot Ukraina för kvinnor” från den 5 maj 2022. Analysen bygger på en beskrivande idéanalys vars syfte är att analysera Europaparlamentets resolution och således unionens tilltänkta arbete med utsatta kvinnor i Ukrainakriget. Undersökningen har sin utgångspunkt i feministisk teori och präglas av feministiska perspektiv på krig.

1.2 Frågeställning

Med anledning av ovanstående inledning samt syfte behandlar min analys följande frågeställningar:

- Vilka är de huvudsakliga ideér samt konkreta politiska åtgärder gällande arbetet med utsatta kvinnor i Ukrainakriget antagna av Europaparlamentet genom resolutionen “Konsekvenserna för kvinnor av kriget mot Ukraina” från 5 maj 2022?
- Hur ser Europeiska unionens förståelse av kvinnlig exploatering och utsatthet i Ukrainakriget ut och på vilket sätt tar resolutionen hänsyn till feministiska perspektiv?

1.3 Bakgrund

Antonina Medvedchuk, 31 år gammal från Ukraina, berättar för den brittiska tidningen The Guardian om när hon vaknade till ljudet av bombningar dagen då kriget bröt ut. Kondomer och saxar var det första hon tog med sig innan hon lämnade Kiev. "Varje paus mellan utgångsförbud och bombning letade jag efter nödpreventivmedel, istället för grundläggande första hjälpen-kit," berättar Antonina (McKernan, 2022). Kvinnor över hela Ukraina brottas med hotet om våldtäkt som krigsvapen när växande bevis på sexuellt våld strömmar från områden som återtagits från retirerande ryska styrkor. För många är det särskilt svårt att förstå omfattningen av det sexuella våldet. När ryska trupper dragit sig tillbaka från städer och förorter runt huvudstaden, har kvinnor och flickor trätt fram för att berätta för polis, media och

människorättsorganisationer om grymheter de utsatts för i händerna på ryska soldater. Gruppvåldtäkter och övergrepp som äger rum under pistolhot, samt våldtäkter som begås inför barn är bland de bistra vittnesmålen som samlats in av utredarna. Hjälporganisationer fruktar att det trauma som orsakas av konfliktrelaterat sexuellt våld, kommer att leda till ett djupt lidande i det ukrainska samhället i många år framöver (McKernan, 2022). “Våldtäkt, vanligtvis gruppvåldtäkt, sexuell tortyr, påtvingad nakenhet och andra former av övergrepp har dokumenterats av journalister, människorättsorganisationer och brottsbekämpande myndigheter”, berättar Hrustyna Kit, medgrundare av JurFem, den ukrainska kvinnliga advokatföreningen. “Vi kommer att behöva arbeta med konsekvenserna av det konfliktrelaterade sexuella våldet i många år framöver. Samtidigt brottas kvinnor fortfarande med det inhemska våldet i det egna samhället”, konstaterar hon (United Nation News, 2022). När miljontals flyktingar flyr från Ukraina slår hjälporganisationer larm om riskerna för sexuellt utnyttjande i form av människohandel. Till följd av den massiva ökningen av volontärarbete vid den ukrainska gränsen, finns en ökad rädsla för att människohandlare och kriminella nätverk drar nytta av läget. I ett uttalande från april 2022 varnar Gillian Triggs, biträdande högkommissarie för skydd för FN:s flyktingorgan (UNHCR) för att förövare och kriminella nätverk kan försöka utnyttja flyktingarnas sårbarhet eller locka dem med löften om gratis transport, boende, sysselsättning eller andra former av hjälp (Siegfried, 2022).

Europeiska unionen har sedan start haft tydliga svar på Rysslands invasion av Ukraina. EU och EU-länderna har sedan krigets utbrott stått enade i sitt stöd för Ukraina och fördömer kraftigt Rysslands anfallskrig. Europeiska rådet och ministerrådet har sedan krigets start sammanträtt kontinuerligt för att diskutera situationen i Ukraina. EU har från start betonat Ukrainas rätt att välja sitt eget öde och hyllat det ukrainska folkets mod och kamp. Det primära svaret på kriget från EU:s sida är de kraftigt utökade sanktionerna mot Ryssland, som lagts mot ett stort antal personer, organisationer och företag. Syftet med dessa är att försvaga Rysslands ekonomiska bas och avsevärt försvåra för landet att bedriva krig. Hittills har tio sanktionspaket utfärdats. Unionen har varit eniga i det humanitära, militära, ekonomiska och politiska stöd som givits Ukraina. Unika åtgärder har vidtagits i syfte att stödja det ukrainska folket, innefattande finansiellt och humanitärt bistånd, civilskyddsstöd, militärt stöd, mottagande av flyktingar genom EU:s mekanism för tillfälligt skydd, stöd till utredning och lagföring av krigsförbrytelser samt stöd till återuppbyggandet av ett demokratiskt Ukraina. Solidaritet och stöd har visats från EU:s sida gentemot de flyktingar som flyr Ukraina samt mot de länder som tar emot flyktingar. Europeiska rådet har vid ett antal tillfällen fördömt attacker mot civila och civil infrastruktur samt uppmanat Ryssland att upphöra med de systematiska robotattackerna

mot Ukrainas energiinfrastruktur. EU-ledarna har även framhållit att Ryssland, Belarus och alla som bär ansvaret för krigsförbrytelser kommer att ställas till svars för sina handlingar, i enlighet med internationell rätt (Europeiska unionens råd, 2023).

1.4 Tidigare forskning

Feministisk statsvetenskap och studiet av feministisk IR-teori, bland annat innehållande feministiska perspektiv på krig, våld och militarisering, är etablerade forskningsfält. Statsvetarna och genusforskarna Emil Edenberg, Sofie Tornhill och Cecilia Åse är redaktörer för boken "Feministiska perspektiv på global politik" (2021), där bokens kapitelförfattare är verksamma vid universitet i Sverige och tillhör en rad olika discipliner. Detta är allt mellan genusvetenskap, ekonomisk historia, internationella relationer, kulturgeografi, statsvetenskap och etnologi, vilket visar på forskningsfältets bredd. Innehållet riktar sig specifikt till studenter och forskare i ämnen som statsvetenskap och internationella relationer. Feministiska perspektiv på globala angelägenheter är ett forskningsfält som har sina rötter i analyser av den militära upprustningen under det kalla kriget och av militariseringens brutala och könade konsekvenser. Under de senaste 30 åren har forskningsområdet utvecklats till ett mång- och tvärvetenskapligt studium, som har fokuserat på feministisk analys av globala politiska, ekonomiska och sociala förhållanden. Dessa analyser kan röra såväl stater och organisationer som samhällskontexter, kulturella uttryck och individer. Feministisk forskning om global politik utforskar nytänkande, otraditionella och spännande perspektiv (Edenberg, Tornhill & Åse, 2021, sid 12-13). Dessa forskares viktigaste poänger gällande feminism och krig, rör antagandet om att kritik mot militärt våld är en viktig beståndsdel av den feministiska idétraditionen, tanken om att kvinnor uteslutits från militärt beslutsfattande samtidigt som de drabbats av krigföringen, insikten om att det privata är internationellt samt att våld mot kvinnor löper genom krig och fred i olika former (Edenberg, Tornhill & Åse, 2021, sid 20-21). Mycket av min inspiration till syfte och innehåll i uppsatsen grundar sig i insikter från denna forskning. Jag använder delar av informationen från dessa forskare under teorikapitlet och under begreppsförklaringen.

Tidigare avhandlingar och uppsatser vid Lunds universitet har behandlat liknande frågeställningar som de jag syftar att besvara, där feministiska perspektiv beaktats. 2013 undersökte studenterna Ylva Tallberg och Jenny Prydal förklaringar till sexuellt våld i konflikt utifrån ett feministiskt perspektiv, med fokus på en problematisering av FN:s syn på frågan. I likhet med min analys, använde dessa studenter förklaringsmodellen gällande att konfliktrelaterat sexuellt våld beror på ojämlika könsmaktsordningar. De analyserade även FN-resolutioner med "feministiska glasögon", i syfte att synliggöra FN:s till synes problematiska

bild av ämnet. Författarna har kritiskt granskat material utifrån en feministisk synvinkel (Tallberg & Prydal, 2013). I jämförelse med deras studie, har jag en tydligare metod som min analys struktureras efter. En annan tidigare student vid Lunds universitet, Malin Johansson, undersökte 2014 FN:s implementering av resolution 1325 i Östtimor och Kosovo. Hon använde också feministisk teori, närmare bestämt feministisk säkerhetsteori, i syfte att analysera implementeringen. Hennes undersökning byggde på liknande förståelser och analysmodeller som min analys gör. Studenten belyste vikten av sambandet mellan kvinnlig inkludering i fredsbyggande processer och säkerhet. Hon använde liknande "glasögon" vilka jag gör, men analyserade en implementering istället för åliggande budskap och tilltänkta åtgärder (Johansson, 2014). Jag har främst tagit inspiration av deras forskning när det gäller valet av teoretiskt perspektiv.

1.5 Uppsatsens disposition

Uppsatsen inleds med en inledning som syftar till att fånga läsarens intresse och ge en bild av problematiken och forskningsfältet som uppsatsen behandlar. Därefter presenteras syfte och frågeställning, som efterföljs av en bakgrundsteckning. Bakgrundsdelen lyfter upp de skeenden och fenomen som är skälen till utfärdandet av EP-resolutionen. Här presenteras också de tidigare svaren och reaktionerna på Rysslands invasion av Ukraina som lagts fram från EU:s sida. Detta efterföljs av en presentation av den befintliga forskningslitteraturen som har att göra med mitt valda teoretiska perspektiv. Här ges exempel på tidigare uppsatser och avhandlingar som baserats på liknande forskning och teorier som jag använder mig av i min analys. Teorikapitlet ger en teoretisk grund till mina valda frågeställningar, där jag redogör för min valda teori enligt väl valda teoretiska källor. Under nästkommande kapitel beskriver jag metoden jag valt, vars syfte är att hjälpa mig besvara frågeställningarna. Mitt val av metod är motiverat med hänsyn till frågeställningarna. Jag beskriver även varför mitt primära källunderlag är ett lämpligt material att analysera i syfte att besvara frågeställningarna. Sedan redogör jag kring vilka eventuella begränsningar materialet innebär för uppsatsen, innehållande motiveringar till varför just min valda teori och min valda metod lämpar sig för mitt syfte. Metodkapitlet avslutas med förklaringar av de tre viktigaste teoretiska begreppen som beaktas i min analys och jag framhåller dess relevans för just denna kontext. Detta utgör första delen av uppsatsen. Andra delen är själva analysen, och den är uppdelad i tre underkategorier. I första underkapitlet presenteras resolutionens huvudsakliga ideér och uppfattningar, under andra underkapitlet kartläggs de konkreta politiska förslag på åtgärder som presenteras i resolutionen och under sista underkapitlet diskuteras det huruvida resolutionen förhåller sig till feministiska

perspektiv. Slutsatser och avslutande reflektioner sammanfattas under efterföljande kapitel. Uppsatsen avslutas med ett kapitel som spekulerar kring huruvida min studie kan utvecklas.

2. Teori

2.1 Feministisk teori

Begreppet feminism som sådant är ett paraplybegrepp för en samling idéer vars mål är att alla människor oavsett kön ska ha samma förutsättningar och rättigheter att påverka samhället och sina egna liv. Feminismens huvudmål är att uppnå ett jämställt samhälle, där alla människor anses vara lika mycket värda. Idén om det patriarkala samhället är väsentlig inom teorin. I korthet innebär ett patriarkat ett samhällssystem där män generellt sett har större privilegier, makt och inflytande än kvinnor. Ett sådant samhälle bygger på olika former av diskriminering som påverkar kvinnors möjligheter och förutsättningar, vilket hänger ihop med samhällsstrukturer av politisk, social och ekonomisk orättvisa. Genom feministiska analyser, problematiseras de existerande könsmaktsordningarna i det patriarkala samhället (Kvinna till Kvinna, u.å.). En grundläggande feministisk insikt handlar om att kön och könsmaktsordningar är socialt och historiskt föränderliga och inte enbart en produkt av gener och biologi. Hierarkierna är med andra ord i mångt och mycket socialt konstruerade (Edenborg, Tornhill & Åse, 2021, sid 12). Feministisk teori grundar sig i genusvetenskaplig teoribildning och har sitt ursprung i kvinnorörelsen. Den innefattar en del olika inriktningar, men gemensamt för dessa inriktningar är deras ambition att förstå maktrelationer mellan könen. Kön och könsmaktsordningar är centrala begrepp och den konsekventa systematiken i könsordningen är att mannen och det som anses vara manligt alltid är överordnat kvinnan och det som anses vara kvinnligt. Denna könsordning är synlig i alla delar av samhället, allt från privat till offentligt och från lokalt till globalt. Kön anses vara en grundläggande samhällslig struktureringsprincip, som likväl konstituerar den privata sfären som större sociala relationer. Kön och könsmaktsordningar anses således ha en substantiell innebörd för internationella angelägenheter. Den feministiska forskningen har därigenom bidragit till att introducera kön som empirisk och analytisk kategori (Kronsell, 2021, sid 140-141). Ett analytiskt perspektiv som många gånger inkluderas i feministiska analyser, är det intersektionella perspektivet. Intersektionalitet handlar om hur olika diskrimineringsgrunder och maktordningar kan påverka varandra, och ibland till och med förstärka varandra. De olika diskrimineringsgrunderna är kön, könsidentitet, etnicitet, religion, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. Syftet med intersektionell analys handlar om att synliggöra om personer tillhör olika marginaliserade

grupper samtidigt och att det därför kan finnas ett behov av anpassade stödinsatser (Jämställdhetsmyndigheten, 2022). Ett väletablerat slagord spunnet ur feministisk teori, menar att det privata är politiskt. Ett tydligt exempel på när detta fått genomslag, är när det gäller mäns våld mot kvinnor. Mäns våld mot kvinnor har länge setts som en privat angelägenhet, men är idag föremål för politisk debatt, styrning och policyer såväl nationellt som internationellt. Global ojämlikhet och utsatthet för våld fortlever i våra samhällen, vilket understryker vikten av kunskaper som kritiskt granskar maktrelationer. Kunskap synliggör könsmaktsordningar och bidrar till att förändra samhällen i en mer jämlik riktning (Edenborg, Tornhill & Åse, 2021, sid 11-13). Feministiska perspektiv syftar till att omvärdera traditionell kunskapssyn genom att ställa frågor som exponerar kunskapsbyggandets traditionella dynamik. Underkuvad kunskap grävs genom att frågor rörande kön ställs. Genom att ställa nya frågor upprätthåller feministisk forskning en nära koppling mellan epistemologi, metodologi och metoder. Feministiska forskare är särskilt angelägna om att ta sig an frågor om makt och auktoritet i allt från forskningsprocessen, till frågeformuleringen, till genomförandet och till presentationen av forskningsresultatet (Hesse-Biber, 2012, sid 17).

2.1.1 Feministiska perspektiv på krig

Feministisk forskning ger som ovan nämnt viktig kunskap om vår tids stora angelägenheter, innefattande krig och konflikter. Feministiska perspektiv på globala problem, undersöker hur internationella fenomen präglas av idéer, praktiker och strukturer som hänger ihop med kön. Det handlar även om insikten att många företeelser som generellt beskrivs som könsneutrala, de facto genomsyras av könsmaktsordningar. Det är således viktigt att feministiska perspektiv tas i beaktning, i syfte att genom nya strategier bemöta samtidens globala problem (Edenborg, Tornhill & Åse, 2021, sid 11-13). Den norska freds- och konfliktforskaren Johan Galtung introducerade begreppet strukturellt våld. Begreppet syftar till att förmedla att utöver individuella diskrimineringshandlingar, utövas det utbredd, systematisk diskriminering av marginaliserade grupper som orsakar allvarlig skada och hindrar dem från att tillgodose de grundläggande mänskliga behoven. Systematisk sexism, som feministisk teori menar präglar våra samhällen, leder till metoder som nekar kvinnor åtnjutande av en mängd sociala rättigheter såsom säkerhet och möjlighet att leva i trygghet och frihet från den överhängande rädslan för att bli utsatt för våld. Gruppen kvinnliga flyktingar är mer utsatta för könsrelaterat våld än andra grupper av kvinnor, på grund av att de tillhör ytterligare en marginaliserad grupp (M. Renzetti & Campe, 2021, sid 420). Konfliktrelaterat sexuellt våld ses som ett krig inom kriget, närmare bestämt ett krig mot kvinnor som utkämpas av militär makt. Sexuellt våld i krig blir

ett resultat av mäns dominans över kvinnor, och motiveras av mäns önskan om en sådan dominans. Detta sammankopplas med föreställningar om kön och maktrelationer i fredstid, samtidigt som normerna för den ideala kvinnligheten respektive manligheten, liksom för samhällets könsmaktsordningar, sätts på sin spets i konfliktmiljöer (Enloe, 2000). Könsmaktsordningars funktionalitet och grad av inflytelse under fredstid påverkar sannolikheten för sexuellt våld i krigstid, och sexuellt våld fortsätter i samhället under den fredsuppbyggande fasen. Det finns alltså en obruten följd av sexuellt våld som löper genom krig och fred, där våldets olika uttryck speglar den underliggande sexistiska samhällsstrukturen (Eriksson Baaz, Parashar & Stern, 2021, sid 215-217). Feministen och författaren Susan Brownmiller menar att sexuellt våld i krig fungerar som en medveten skrämstaktik, och att det är ett vapen baserat på tvång som män riktar mot kvinnor. Det hela bygger på kvinnans rädsla och fungerar som ett verktyg för erövring (Brownmiller, 1975, sid 15). Dessa iakttagelser har gett upphov till förståelsen av konfliktrelaterat sexuellt våld som krigsföring. Sexuellt våld som krigsvapen betraktas som ett effektivt förnedringsverktyg. Det ses som förnedrande när en man från fiendesidan "besudlar" den andre nationens kvinnor, där tanken om "besudling" grundar sig i traditionella uppfattningar om kvinnors sexualitet. Sexuella våldshandlingar river upp ett samhälles sociala skikt, då det rubbar familjerelationer genom att det föds "fiendebarn" som en produkt av våldtäkt. Det åliggande stigma som är förknippat med offer för sexuellt våld blir således ett vapen i sig självt, utöver den skada som själva handlingen orsakar. Stigmat grundar sig i allmänt rådande och traditionella idéer gällande vad som är manligt kontra kvinnligt (Eriksson Baaz, Parashar & Stern, 2021, sid 219-221).

Krig har många former och könsrelationer finns i dem alla. Många människor förknippar underförstått krig med militärer och militärer med män. Detta är förmodligen baserat på några av de tidiga filosoferna och IR-teorierna. Detta tidiga genustänk etablerade män som de aktiva politiska och kvinnor som tillhörande en privat, åtskild sfär. Till följd av detta tänk kom det att ses som normalt i många delar av världen att män skulle stå vid rodet för staten och styra politiken för militärer och krig. Vanliga förståelser av krig idag kan fortfarande vara starkt könsdifferentierade, vilket innebär att män krigar och kvinnor lider, stöder eller protesterar mot krig (Sylvester, 2013, sid 38-39). En viktig dimension i detta handlar om att kvinnor ofta utgör ett stort moraliskt stöd i krig och kriser, men att de sällan får någon officiell roll eller status för detta arbete (Kronsell, 2021, sid. 150). Militära befälhavare har argumenterat hårt under åren mot att rekrytera kvinnor till västerländska stridsstyrkor, och hävdar att deras närvaro distraherar manliga soldater, leder till minskad stridskondition bland trupperna och försvagar militären överlag. Kvinnors kroppar sägs inte vara tillräckligt stora,

starka eller känslomässigt utrustade till att vara soldater. Feminister hör historiskt sett till de starkaste anhängarna av den vanliga associeringen kvinnor och fred, dock inte på grund av de biologiska skäl som klassiska filosofer satte i förgrunden, utan av feministiska rörelseskäl. Som en del av den kvardröjande uppfattningen om att män är biologiskt utrustade för krig eller, som mer troligt är fallet, socialiserade till det, har feministiska analytiker visat ett stort intresse för att förstå firandet av maskulinitet och män som krigar. Däremot har väldigt många kvinnor i dagens verklighet inget val i fråga om krig eller fred. Krig kommer till dem i de så kallade nya krigen som riktar sig mot civila (Sylvester, 2013, sid 38-39). Det viktiga perspektivet gällande att inkludera konsekvenserna för civilbefolkningen i analysen av krig, är synligt i Genèvekonventionerna. Kärnan i den humanitära rätten utgörs idag av de fyra Genèvekonventionerna och dess tilläggsprotokoll. Krigföringen antar hela tiden nya former, vilket ställer krav på att den humanitära rätten möter upp de utmaningar som dagens väpnade konflikter innebär. Reglerna i första tilläggsprotokollet gäller i internationella väpnade konflikter, vilka försöker täcka en del av luckorna i Genèvekonventionerna. Protokollet innehåller bland annat särskilda regler för skydd av kvinnor, barn, miljön och flyktingar (Svenska Röda Korset, 2019). Ett ytterligare viktigt perspektiv har med kvinnligt inkluderande i fredsbevarande insatser att göra. Militärer ägnar sig i allt större utsträckning åt fredsskapande och fredsbevarande insatser. Kvinnor har visat sig ha framgång i fredsbevarande styrkor, då generella attribut som tillskrivs som "kvinnliga" efterfrågats i större utsträckning. Kvinnliga organiseringar har utövat påtryckningar för att få in ett genusperspektiv i FN:s verksamheter, och som en följd av detta antog FN:s säkerhetsråd år 2000 resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet (Kronsell, 2021, sid 153-155). Resolutionen belyser krig och konflikters inverkan på kvinnor och vikten av kvinnors fullständiga och jämlika deltagande i konfliktlösning, fredsbyggande, fredsbevarande, humanitärt svar och i återuppbyggnad efter konflikter (United Nations Security Council, 2000).

3. Metod och material

3.1 Beskrivande idéanalys

Politiska idéer formar människors övertygelser, sympatier och strävanden. De har utan tvekan en mycket stor betydelse för samhällets utveckling. På grund av detta antagande, finns det ett stort värde i att analysera och kritiskt granska olika politiska budskap. En sådan analys kräver en metod, där den beskrivande idéanalysen fungerar som ett angreppssätt i studiet av politiska budskap (Beckman, 2005, sid 9). En beskrivning av ett material är vetenskapens mest

grundläggande verksamhet. En beskrivning förklarar inte varför något inträffat, utan förklarar vad dessa fenomen är. Detta innebär dock inte bara en redogörelse av ett material, utan beskrivningen behöver tillföra något och mynna ut i slutsatser om materialet. En beskrivande idéanalys handlar om att sortera innehållet på ett sätt som inte omedelbart eller konkret går att utläsa i materialet självt. Uppgiften kan vara att säga något om textens budskap som inte säger sig självt. Med hjälp av de "glasögon" som forskaren utrustar sig med, kan nya budskap uppenbaras. Att beskriva politiska idéer betyder alltså att det ska gå att säga något om dess innebörd som inte är en självklarhet. I likhet med andra vetenskapliga forskningar, måste de tolkningar och slutsatser som presenteras argumenteras för (Beckman, 2005, sid 48-50). Detta innebär att en beskrivning aldrig är en neutral återgivning av materialet, utan analysen innehåller alltid ett visst mått av argumentation till varför en text bör tolkas på ett visst sätt (Bergström & Svärd, 2018, sid 141).

I min uppsats bedriver jag empirisk samhällsvetenskaplig forskning, vilken handlar om att beskriva och förklara olika samhälleliga fenomen. Beskrivningar svarar på frågor som vem, var, när, hur och på vilket sätt. En beskrivning kan, som den gör i mitt fall, ta formen av en kartläggning av fenomen med hjälp av vedertagna begrepp. Något som också inkluderas i min analys, är synliggörandet av fenomen som inte tidigare uppmärksammats. Detta är något beskrivningar också kan ha till syfte att göra. Nya begrepp kan behöva åskådliggöras, likväl kan redan existerande begrepp som inte lyfts tillräckligt behöva frambringas. En hel del studier har haft till uppgift att kartlägga och beskriva just könsmaktsordningar i syfte att synliggöra dessa i olika kontexter (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns, & Wängnerud, 2017, sid 27-28). Då jag bland annat behandlar mitt material enligt feministisk teori, blir den beskrivande modellen förenlig med mitt val av teori.

Min analys genomförs alltså genom metoden *beskrivande idéanalys*. Genom denna metod granskar, beskriver, preciserar och kartlägger jag de idéer, konkreta politiska förslag samt budskap, förhållningssätt och förståelser gällande utsatta kvinnor i Ukrainakriget, som finns presenterade i Europaparlamentets antagna resolution från den 5 maj 2022 om konsekvenserna av kriget mot Ukraina för kvinnor. En beskrivande idéanalys syftar till att beskriva de idéer som andra förklarar, andras rekommendationer till handling, andras värderande yttranden och påståenden samt andras löften och varningar. Den svarar på frågor som: Vilka idéer uttrycks i materialet? Hur förhåller sig dessa idéer till varandra? Vilka budskap är utpräglade och vilka är implicita? (Bergström & Svärd, 2018, sid 141). Det är dessa typer av frågor jag besvarar när jag använder resolutionen som röst, där jag även redogör för de bakomliggande budskapen som föreligger i resolutionen. Materialet styr och "bjuder på sig

själv”. Då en beskrivande idéanalys inte enbart har till syfte att återberätta innehållet, utan även ska framställa ett resultat, utgår beskrivningen från min tolkning av innehållet. Min beskrivande idéanalys är därmed inte en objektiv analys, utan det förekommer inslag av argumentation gällande varför jag anser att materialet hänvisar till ett visst budskap. Detta innebär att de slutsatser som presenteras i uppsatsen delvis innehåller egna tolkningar av materialet, dock baserade på argument utifrån materialet och mitt teoretiska perspektiv.

3.2 Val av material

Materialet jag analyserar i denna uppsats är en EU-resolution antagen av Europaparlamentet den 5 maj 2022 om konsekvenserna av kriget mot Ukraina för kvinnor. Denna resolution är gedigen i sin utformning, behandlar många delar av en stor angelägenhet och är vidareänd till Europeiska rådet, EU-kommissionen, medlemsstaternas regeringar och parlament, Förenta nationerna, Europarådet samt Ukrainas president, regering och parlament. Jag anser att resolutionen ger en tydlig bild av Europeiska unionens förhållningssätt till exploaterade kvinnor i Ukrainakriget. Resolutionen presenterar konkreta, operativa förslag på åtgärder, men framhåller också unionens idéer och tematiska budskap gällande ämnet. Den är även utfärdad med beaktande av ett antal föreliggande skäl som framhålls av resolutionens innehåll. Den antagna resolutionens innehåll har till syfte att bli realitet och fungerar som utgångspunkt i unionens arbete med kvinnorna i Ukrainakriget. Europeiska unionen är således en meningsskapande organisation som en praktisk utförare, och ett effektivt sätt att få till en förändring är att anta förslag i parlamentet. Jag anser därför att resolutionen är ett lämpligt material att analysera i syfte att besvara mina frågeställningar. Resolutionen utgör det primära källunderlaget och analysen görs helt och hållet av dess innehåll.

3.3 Avgränsning

Jag använder mig av metoden beskrivande idéanalys eftersom mitt huvudsakliga källmaterial är i form av text, vars intention är att förverkliga Europeiska unionens politiska förslag, budskap och idéer. Den beskrivande idéanalysen hjälper mig att få fram en bild av Europeiska unionens arbete med utsatta kvinnor i Ukrainakriget. Anledningen till att jag valt den beskrivande idéanalysen och inte den förklarande idéanalysen, beror främst på avgränsningen jag valt att göra till analyserandet av resolutionen. Den förklarande modellens syfte är att redogöra för idéernas orsaker och konsekvenser, detta i ett större samhällsligt perspektiv. Förklarande idéanalyser är således mindre intresserade av idéers innehåll, utan lägger större vikt vid idéers konsekvenser och behandlar snarare frågor som rör uppkomst och följer

(Bergström & Svärd, 2018, sid 142). Beskrivningar och förklaringar är sammankopplade, då en förklaring förutsätter att det som ska förklaras i första hand har beskrivits. En beskrivning å andra sidan, leder till att frågor rörande uppkomst och konsekvenser uppkommer. Beskrivning och förklaring är dock två olika sorters forskningsuppgifter och vanligen prioriteras det ena sättet över det andra (Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Towns, & Wängnerud, 2017, sid 27-28). Hade jag valt den förklarande idéanalysen, hade jag behövt analysera bredare kring förklaringar och händelseförlopp till resolutionens uppkomst samt genomfört en vidare analys gällande resolutionens implementering, mottagande och konsekvenser i praktiken. Detta avser inte min uppsats.

Den teoretiska utgångspunkten jag använder mig av i min analys är feministisk teori. Feministiska perspektiv på krig tas främst i beaktning, då mitt analysmaterial behandlar problematik som sker till följd av krig. Begreppet feminism är brett och kan ha olika betydelser och referensramar beroende på sammanhang och användningsområde. Det är en ism som kan användas som politisk ideologi, men även som ett perspektiv applicerbart på hur vi beskådar, analyserar, uppfattar och förhåller oss till världen, våra samhällen, men också till akademiska studier och forskningsprocesser där perspektivet ser till att underkuvad kunskap lyfts fram. I min uppsats använder jag främst feministisk teori som analysmodell och förhållningssätt. Koncepten kön och könsmaktsordningar används som empiriska och analytiska kategorier, där aspekten av att kön är kopplat till maktstrukturer präglar processandet av analysen. Per definition innebär en teori att den ska förklara fenomen samt relationer mellan fenomen, för att på så vis skapa en djupare förståelse för hur världen är uppbyggd (Bjereld, Demker & Hinnfors, 2009, sid 105). Feministisk teori kretsar runt idéen om att kvinnor är underordnade män, vilket de facto är en förståelse av hur världen ser ut och gör den således funktionell som teori (Freedman, 2003, sid 7). Den feministiska teorin är de så kallade "glasögon" jag använder när jag beskriver och tolkar innehållet i EP-resolutionen. Den feministiska teorin hjälper mig tillföra nya perspektiv på innehållet i materialet.

3.4 Begreppsförklaring

Nedan kommer tre viktiga koncept för uppsatsen att förklaras mer djupgående. Alla tre begrepp är relevanta för uppsatsens innehåll, och finns även med i mitt analysmaterial. En redogörelse för begreppen som sådana presenteras, för att sedan specificeras och appliceras på situationen i Ukraina. Koncepten nämns både specifikt, relateras till och genomsyrar stora delar av resolutionens innehåll. Dessa tre begrepp utgör grunden för den problematik jag analyserar.

3.4.1 Konfliktrelaterat sexuellt våld

Sexuellt våld definieras av Internationella brottmålsdomstolen som “handlingar av sexuell natur, som begås med våld, med hot om våld eller tvång genom att dra fördel av en våldsamt miljö eller mot en person som är oförmögen att ge verkligt samtycke” (Internationella brottmålsdomstolen, 2002, sid 8-10). Dessa definitioner beskriver handlingar, vilka kan prövas i domstol som krigsbrott, som brott mot mänskligheten, som inslag i folkmord eller som en form av tortyr (Edwards, 2011). Förövarna kan vara medlemmar av nationella väpnade styrkor, säkerhetspersonal, statliga tjänstemän eller civila. Gemensamt för de flesta förövarna är att de är män. Konfliktrelaterat sexuellt våld har sedan länge varit ett utbrett problem, men det är först nyligen som detta fenomen erkänts som ett allvarligt säkerhetsproblem världen över. Diskursen gällande problematiken har förflyttats från att syfta till att se våldtäkt som en biprodukt i krig, till att tala om våldtäkt som ett krigsvapen som kräver global uppmärksamhet (Eriksson Baaz, Parashar & Stern, 2021, sid 212). Denna syn har bland annat stärkts av att FN:s säkerhetsråd genom resolution 1325, fäst avseende vid våldtäkt och användandet av sexuellt våld i konflikter samt presenterat åtgärder för att förhindra detta. Säkerhetsrådet har till följd av detta inrättat ett särskilt sändebud mot sexuellt våld i krig och konflikter (Kronsell, 2021, sid 155). Konfliktrelaterat sexuellt våld kan handla om att uppnå militära och politiska mål, och baseras i de fallen på medvetet valda krigsstrategier. Förekomsten av sexuellt våld i krig behöver nödvändigtvis inte innebära att det sker till följd av en strategisk plan, utan kan också ske till följd av andra drivkrafter som i sin tur kan bero på dysfunktionella lednings- och kontrollfunktioner samt dålig sammanhållning. Forskning visar att konfliktrelaterat sexuellt våld sker i skiftande kontexter och till följd av olika skäl (Eriksson Baaz, Parashar & Stern, 2021, sid 219-221).

Ett stort antal ryska soldater har utsatt ukrainska kvinnor för våldtäkter och sexuella övergrepp, främst i de ockuperade områdena. I vissa områden är nästan varje ung kvinna gravid som ett resultat av övergreppen från de ryska soldaterna (Aftonbladet Daily, 2023). FN:s undersökningskommission, som inrättades av FN:s råd för mänskliga rättigheter, samt UN Human Rights Monitoring Mission in Ukraine (HRMMU), rapporterar ständigt om nya fall av konfliktrelaterat sexuellt våld i Ukraina. I december 2022 rapporterade HRMMU att det mellan den 24 februari och den 21 oktober samma år hade dokumenterats 86 fall av sexuellt våld. De flesta fall var utförda av ryska styrkor och gällde våldtäkter, gruppvåldtäkter, påtvingad nakenhet och påtvingad offentlig strippning. Detta ägde rum i olika regioner i Ukraina samt i en kriminalvårdsanstalt i Ryssland. Kvinnor, inklusive äldre kvinnor och unga flickor, utgjorde majoriteten av alla rapporterade offer. Stigma, skam och rädsla för repressalier avskräcker

överlevande från att rapportera om sexuellt våld eller söka hjälp (Human Rights Watch, 2023). Det finns bevis som tyder på att ryska befälhavare i flera fall varit medvetna om sexuellt våld från militär personal i Ukraina och i vissa fall uppmuntrat eller till och med beordrat det, enligt uppgifter till Reuters. I vissa områden runt Kiev, tyder organisationen av delar av det sexuella våldet på att en systematisk planering är bakomliggande (Plucinska, Deutsch & Bern, 2022). Begreppet konfliktrelaterat sexuellt våld nämns på olika sätt i resolutionen, ibland endast som "sexuellt våld" men då i syfte att det sker i krig, och ibland som sexuellt våld som krigsvapen. Konfliktrelaterat sexuellt våld blir ett lämpligt samlingsbegrepp för det som åsyftas i resolutionen, eftersom det syftar till våld som sker inom ramen för en konflikt.

3.4.2 Könsrelaterat våld

Könsrelaterat våld används för att referera till alla typer av fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld tillfogat en individ på grund av dennes kön. Även om män och pojkar kan erfara könsbaserat våld, visar långt bakåtgående studier att majoriteten av det könsbaserade våldet drabbar flickor och kvinnor, där pojkar och män är förövare (M. Renzetti & Campe, 2021, sid 411-412). Som Europeiska jämställdhetsinstitutet framhåller, är könsrelaterat våld både en orsak till och en följd av bristande jämställdhet (EIGE, u.å.). Mäns våld mot kvinnor är ett problem som blir synligt i många olika former. Det rör allt från våld i nära relation eller hustrumisshandel till sexuella övergrepp och sexuella trakasserier. En viktig insikt gäller omfattningen av våldet mot kvinnor i nära relation. Det har blivit tydligt att problemen med fysiskt, psykiskt och sexuellt våld mot kvinnor är mer utbrett än vad som tidigare varit uppfattningen. Något som också blivit märkbart är att den stora andelen av våldet inte utförs av främmande män, utan av män som kvinnorna känner väl. I detta inkluderat makar, pojkvänner, fäder och styvfäder. Den traditionella diskursen om att mäns våld och övergrepp mot kvinnor sker av främlingar, har utmanats i syfte att öka medvetenheten och stödfunktionerna för offer för våld i nära relation. Diskursen har förflyttats till att uppmärksamma perspektivet att könsbaserat våld sker till följd av icke jämställda könsstrukturer i sociala relationer (M. Renzetti & Campe, 2021, sid 412). Enligt uppskattningar från Världshälsoorganisationen, drabbas var tredje kvinna i världen av fysiskt och/eller sexuellt våld någon gång i sitt liv (World Health Organization, 2021).

Det könsrelaterade våldet i hemmet ökar i konfliktdrabbade länder. Detta redogör Jessica Poh Janrell för, rådgivare på organisationen Kvinna till Kvinna, i podcasten Aftonbladet Daily i avsnittet *Kriget och det sexuella våldet* (2023). I podcasten belyser hon faktumet att mäns våld mot kvinnor i hemmet ökat markant under Ukrainakriget. En stor del av de ukrainska männen är traumatiserade från strider vid fronten, vilket går ut över deras partners när de

kommer hem. Många av männen dricker alkohol för att glömma det fruktansvärda de varit med om, vilket bidrar till ökat våld. Denna problematik prioriteras inte i särskilt hög utsträckning, då polisen undandrar sig för att arresteras ukrainska krigshjältar. Det ukrainska samhällets funktioner är även extremt eftersatta till följd av kriget, vilket gör att polisen har svårt att rycka ut på larm. Detta gör att offren lämnas utan hjälp och blir förbisedda (Aftonbladet Daily, 2023). En ukrainsk kvinna berättar för Kyiv Independent att hon i flera månaders tid samlat mod i syfte att lämna sin make som misshandlar henne fysiskt och psykiskt. På grund av kriget är hon fast med honom i deras lägenhet i Mykolaiv, Ukraina. "Ibland vill jag inte lämna skyddsrummet, även fast flyglarmet slutat. När vi är omgivna av andra människor kan han åtminstone inte slå mig. Om inte ryssarna dödar mig, kanske han gör det", berättar kvinnan för nyhetssidan (Semenova, 2022). Hon säger att maken blivit ännu mer våldsamt under kriget. Våld i nära relation är ofta en manifestation av hjälplöshet när förövaren är rädd, vilket i krigstid kan göra förövarens övergrepp mer frekventa. Våld i nära relation är den vanligaste formen av könsrelaterat våld både i och utanför konfliktzoner, enligt Världsbanken. Väpnade konflikter, oavsett karaktär och stridande parter, förvärrar befintliga ojämlikheter och ökar risken för att kvinnor ska utsättas för våld, enligt FN:s kommitté för avskaffandet av diskriminering mot kvinnor. Ukrainas biträdande inrikesminister Kateryna Pavlichenko uppger att 326 000 fall av våld i hemmet rapporterades i landet i fjol. Att i nuläget få en rättvisande bild av antalet fall är svårt på grund av striderna (Semenova, 2022). Begreppet könsrelaterat våld nämns hela 17 gånger i EP-resolutionen, däremot nämns könsrelaterat våld i nära relation aldrig specifikt.

3.4.3 Människohandel och trafficking

Människohandel är ett stort globalt problem och är ett brott som innebär att någon eller några säljer, köper eller medverkar vid handel av människor. Det är ett kedjebrott som involverar flera aktörer som oftast samarbetar över gränser (Kvinna till Kvinna, u.å.). Människohandel är alltid ett brott med avsikt att utnyttja en annan människa. Det kan vara sexuellt utnyttjande eller andra övergrepp som tvångsarbete, sexuellt slaveri, tiggeri eller kriminalitet (Forsberg, 2022). Människohandel påverkar redan utsatta grupper mest, bland annat kvinnor och barn. Begreppet trafficking syftar vanligtvis till människohandel för sexuella ändamål. Sexuellt utnyttjande är en vanlig drivkraft för människohandel. Kvinnors kroppar blir ofta objekt i denna form av handel. Kvinnor och flickor utgör så mycket som 70 procent av det totala antalet offer för människohandel i världen. När det gäller sextrafficking, är 99 procent av offren kvinnor och flickor. Det är viktigt att ha i åtanke att människohandel, såsom annan handel, drivs av

efterfrågan. På grund av att unga är lättare att kontrollera, finns ett växande intresse för yngre flickor hos sexköpare. Människohandel sker oftast i kritiska lägen såsom under pågående konflikt, krig eller utbredd fattigdom (Kvinna till Kvinna, u.å.).

Riskerna för att utsättas för människohandel ökar i tider av krig, vilket det gjort till följd av Ukrainakriget. Familjer splittras, eftersom många barn och kvinnor från Ukraina är på flykt ensamma. 90 procent av alla som flyr kriget i Ukraina är kvinnor och barn, och deras säkerhet hotas av kriminella nätverk längs flyktvägarna. Som alltid i krissituationer och på grund av människohandelns dolda karaktär, är det svårt att fastställa antalet kvinnor och flickor som utnyttjats av människohandlare (Forsberg, 2022). Kvinnor på flykt är mer utsatta än män. Detta på grund av att när kvinnor saknar pengar och andra resurser, är risken stor att de blir utnyttjade genom trafficking. Kvinnor på flykt kan också utsättas för större utnyttjanden när det ses som att de inte har män med sig som ”skyddar” dem. Den kaotiska situationen vid gränsen till Ukraina ökar risken för att flickor och kvinnor blir föremål för människohandel. Ukraina var sedan innan kriget ett av de största ursprungsländerna för trafficking i Europa. Utöver flykten ur landet, är en stor del av Ukrainas befolkning på flykt inom landet. Kvinnor har ofta ensamt ansvar för en större grupp människor under flykt, som barn och äldre släktingar, vilket gör att de inte snabbt kan lämna svåra områden. Det finns i dagsläget få organiserade hjälpinsatser för de utsatta, vilket ökar risken för exploatering. I takt med att striderna fortsätter kommer antalet civila offer öka, och många kommer att vara kvinnor, barn och äldre (Kvinna till Kvinna, 2022). Begreppet människohandel omnämns hela 21 gånger i EP-resolutionen.

4. Analys av EP-resolution “Konsekvenserna för kvinnor av kriget mot Ukraina”

Analysen är uppdelad i underkategorierna “Huvudsakliga idéer och uppfattningar”, “Konkreta förslag på politiska åtgärder” samt “Resolutionen i förhållande till feminism”, för att på ett så begripligt sätt som möjligt framföra svar på mina ställda frågor. Lydelser presenteras utifrån om de främst betonar en idé eller uppfattning, om formuleringen presenterar en konkret politisk åtgärd eller om paragrafen på något vis beaktar feministiska aspekter. För att kartlägga resolutionens innehåll, presenteras att-satser såsom de är framlagda i resolutionen och analyseras därefter enligt kriterierna för metoden beskrivande idéanalys.

4.1 Huvudsakliga idéer och uppfattningar

I paragraf 1 *fördömer* Europaparlamentet i *starkast möjliga ordalag* Ryska federationens *illegala, oprovocerade och omotiverade* militära invasion av Ukraina. Under att-sats 3 *lovordar* Europaparlamentet den solidaritet som EU-medborgarna, civilsamhället, medlemsstaterna och

EU visat mot Ukraina och ukrainska flyktingar (Europaparlamentet, 2022). Den första huvudsakliga idén som presenteras, menar jag, är ställningstaganden mot Ryssland och för Ukraina. Genom resolutionen benämns kriget i termer av “kriget mot Ukraina” eller “Rysslands invasion av Ukraina” eller till och med som ovan lyder “Ryska federationens illegala, oprovocerade och omotiverade militära invasion av Ukraina”. Jag menar att det uttrycks på detta vis på grund av att EU tydligt i sin diskurs vill visa att Ukraina är ett oskyldigt, demokratiskt land som blivit grundlöst invaderat av en diktatorisk regim. Jag tolkar det som att det är viktigt för parlamentet att kriget framställs i det ljuset, för att det aldrig ska råda några tvivel om att EU motsätter sig den ryska invasionen av Ukraina.

Parlamentet *betonar* under att-sats 4 att all form av diskriminering är *oacceptabel*. I paragraf 6 *fördömer* parlamentet starkt bruket av sexuellt och könsrelaterat våld som krigsvapen och *betonar* att detta utgör krigsförbrytelser. Det *uttrycks oro* över rapporterna om människohandel, sexuellt våld, utnyttjande, våldtäkt och övergrepp som kvinnor och barn som flyr Ukraina utsätts för. I paragraf 10 *uttrycker* Europaparlamentet *sin oro* över välbefinnandet för personer som fängslats av ryska styrkor, särskilt kvinnliga fångar, med tanke på deras utsatthet för könsrelaterat våld. Parlamentet *upprepar* i att-sats 12 att prostitution bidrar till människohandel med utsatta kvinnor och det *betonas* att surrogatmödrar befinner sig i en särskilt utsatt situation. Parlamentet *insisterar starkt* på att det främsta intresse som står på spel är kvinnornas liv. Det *påminns* även om att sexuellt utnyttjande för surrogatmödraskap och reproduktion är *oacceptabelt* och en kränkning av de mänskliga rättigheterna. I paragraf 13 *fördömer* Europaparlamentet surrogatmödraskap, som kan utsätta kvinnor för exploatering, särskilt de som befinner sig i utsatta situationer, exempelvis i samband med krig. Under paragraf 14 *understryker* parlamentet de allvarliga konsekvenserna av surrogatmödraskap för kvinnor, deras rättigheter och hälsa samt de negativa konsekvenserna för jämställdheten. Parlamentet *betonar* i att-sats 17 att människohandel, särskilt sorten som syftar till sexuellt utnyttjande, är en av de största riskerna för kvinnor och barn på flykt från Ukraina (Europaparlamentet, 2022). Jag menar att parlamentets nästa huvudsakliga uppfattning rör diskriminering, våld och hot som unionen menar i särskild bemärkelse utgör hot mot de ukrainska kvinnorna. Jag tolkar det som att parlamentet tydligt tar ställning mot det konfliktrelaterade sexuella våldet och att unionen ser allvaret i dessa krigsförbrytelser. Människohandel, könsrelaterat våld, våldtäkt och sexuellt utnyttjande *betonas* särskilt, där jag menar att det finns en tydlig uppfattning om att detta är *oacceptabelt* och måste bekämpas. Kvinnliga fångar lyfts fram, vilket jag anser vittnar om att EU är av idén att det är en särskilt utsatt grupp. Jag tolkar det som att en huvudsaklig uppfattning är det starka fördömandet av

surrogatmödraskap, som EU menar riskerar utsätta kvinnor för exploatering och hota jämställdheten. EU är av idén att kvinnors liv och säkerhet ska prioriteras högst och att trafficking bör ses som ett av de största hoten mot ukrainska kvinnliga flyktingar, menar jag.

Det *betonas* under att-sats 22 att behoven hos kvinnor som utsätts för intersektionell diskriminering på grund av etnisk bakgrund, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller könsidentitet ska beaktas synnerligen. Parlamentet *framhåller* i att-sats 27 de särskilda svårigheterna för hbtqi-familjer när de korsar gränser. I att-sats 28 *erinnrar* Europaparlamentet om den svåra situationen för transpersoner som hindras från att fly från Ukraina (Europaparlamentet, 2022). På grund av att unionen tar upp de särskilda svårigheterna och behoven som uppkommer för kvinnor som utsätts för diskriminering på olika grunder och för hbtqi-personer, tolkar jag det som att unionens huvudsakliga uppfattning är att dessa grupper är synnerligen utsatta.

4.2 Konkreta politiska förslag på åtgärder

I att-sats 2 uppmanar Europaparlamentet EU-institutionerna att arbeta för att *bevilja Ukraina status som kandidatland* och att arbeta för *Ukrainas integrering i EU:s inre marknad* i linje med associeringsavtalet (Europaparlamentet, 2022). Dessa förslag på åtgärder, menar jag, speglar EU:s ställningstaganden för Ukraina och mot Ryssland. Jag anser att dessa förslag visar på uppfattningen om att EU står enade med Ukraina och således vill integrera Ukraina i unionen. Detta på grund av att Rysslands krig mot Ukraina även är ett krig mot de demokratiska och frihetliga värderingar som EU bygger på.

I att-sats 7 uppmanar parlamentet EU att *prioritera skydd från sexuellt och könsrelaterat våld och tillgång för alla ukrainska flyktingar till grundläggande tjänster inom området sexuell och reproduktiv hälsa*. Medlemsstaterna uppmanas i att-sats 8 att *inrätta ett stödprogram för psykisk hälsa* i syfte att kvinnor som överlevt sexuellt våld ska komma över sina traumatiska erfarenheter. Särskilda *anmälnings- och dokumentationsordningar bör inrättas i Ukraina och EU*, inbegripet för *samordning av insamlingen av vittnesmål från offer* i syfte att *ställa förövarna till svars*. Parlamentet uppmanar EU att *stödja dessa insatser med medel, expertis och logistik*. Vikten av att *inrätta en plattform för registrering av krigsrelaterat sexuellt och könsrelaterat våld* betonas. I att-sats 11 betonar parlamentet att *finansiering bör göras tillgänglig för tillhandahållande av tjänster för reproduktiv hälsa* och att kommissionens framlagda förslag om att *triagenav i värdländerna ska identifiera behov av tjänster för sexuell och reproduktiv hälsa*. Kommissionen och medlemsstaterna uppmanas *använda EU-medel och mekanismer till skydd för offer för sexuellt och könsrelaterat våld*. Varor med anknytning till

reproduktiv hälsa ska ingå i unionens civilskyddsmekanism och utrustning på området ska skickas till Ukraina och angränsande transitländer. I att-sats 12 uppmanar parlamentet medlemsstaterna att garantera kvinnor och flickor på flykt frihet från sexuellt utnyttjande genom att tillhandahålla säker och samordnad transport mellan medlemsstaterna. Det uppmanas att medlemsstaterna och EU ska identifiera och lagföra nätverk för människohandel som drar nytta av sexuellt utnyttjande och kvinnliga flyktingar. EU uppmanas att stödja Ukraina genom att investera i informationskampanjer mot människohandel. I att-sats 14 uppmanas EU och dess medlemsstater att undersöka omfattningen av surrogatmödraskap och bindande åtgärder efterlyses för att ta itu med surrogatmödraskap och skydda kvinnors och barns rättigheter. I att-sats 15 vill parlamentet att samarbetet inom nätverket för nationella rapportörer för människohandel och polisarbetet mot människohandel understöds med tillräckliga finansiella resurser på EU-nivå. Under efterföljande att-sats begär parlamentet att den gemensamma tiopunktsplanen mot människohandel grundad i EU:s strategi mot människohandel antas skyndsamt. Parlamentet begär att ett EU-omfattande avgiftsfritt journalnummer avsett för flyktingar som utsatts för människohandel, sexuellt eller könsrelaterat våld införs. I att-sats 17 uppmanar parlamentet kommissionen att stärka insatserna för förebyggande och bekämpande av brott som flyktingkvinnor kan utsättas för, såsom människohandel, sexuellt och könsrelaterat våld, utnyttjande och övergrepp. Medlemsstaternas polisstyrkor och Europol uppmanas övervaka och företa medvetandehöjande kampanjer vid transiteringsställen som används av människohandlare (Europaparlamentet, 2022). I de politiska förslagen visar EU i praktiken på vikten av att bekämpa brotten mot kvinnor, där förslagen behandlar just könsrelaterat våld, konfliktrelaterat sexuellt våld, människohandel, surrogatmödraskap samt rätten till reproduktiv hälsa. Åtgärder för förebyggande syften, strategier för att bemöta den problematik som i dagsläget sker, men också stödinsatser för att hjälpa de kvinnor som redan utsatts, är antagna av parlamentet. Jag anser att detta tyder på att EU har en helhetsbild av problematiken, där unionen menar att olika typer av insatser för olika stadier i samspel med varandra är det mest gynnsamma sättet för att komma till bukt med problemen. Förslagen riktar sig mot EU, dess medlemsstater, EU-institutioner, kommissionen, Ukraina, organisationer samt polisstyrkor, vilket jag menar tyder på att unionen ser problematiken som en global angelägenhet som bara kan lösas via internationellt samarbete. Jag tolkar det som att EU menar att kvinnor inte bara riskerar att utsättas för brott på hemmaplan, utan är i riskzonen under hela flyktvägen samt i det land där de får uppehållstillstånd, eftersom förslagen i resolutionen innefattar åtgärder mot hot som kvinnor kan utsättas för längs hela vägen. Jag menar att EU inte bara fördömer och betonar budskap

och idéer, utan även arbetar med verkliga åtgärder vars syfte är att skona, stödja och hjälpa så många ukrainska kvinnor som möjligt. Fördomandet av könsrelaterat våld, konfliktrelaterat sexuellt våld och människohandel leder inte bara till ställningstaganden, utan till förslag på åtgärder som syftar till att angripa dessa problem från många håll genom olika aktörer och metoder.

I att-sats 5 uppmanar parlamentet kommissionen att *säkerställa att direktivet om tillfälligt skydd genomförs fullt ut i alla medlemsstater*, så att kvinnor som flyr kriget i Ukraina kan dra nytta av rättigheterna i direktivet. I att-sats 17 uppmanar Europaparlamentet kommissionen och medlemsstaterna att *förbättra samordningen vid gränsövergångar och mottagningsanläggningar* samt att *säkerställa korrekt registrering av flyktingar*. I att-sats 18 uppmanar parlamentet medlemsstaterna att *dra nytta av bistånd från EU-byråer för att hysa flyktingkvinnor*. Behovet av en *EU-omfattande registreringsplattform för personer som ansöker om tillfälligt skydd* lyfts fram. Under att-sats 19 uppmanar parlamentet kommissionen att *skyndsamt införa enhetlig vägledning för flyktingmottagande*. I att-sats 21 efterlyses *särskilda program och språkkurser samt tillgång till barnomsorg* för att integrera flyktingkvinnor på EU:s arbetsmarknad. Europaparlamentet anser i att-sats 29 att *lämpligt stöd till kommuner i Ukraina som tar emot internflyktingar måste inrättas*. Under att-sats 31 uppmanar parlamentet medlemsstaterna och kommissionen att *dela på ansvaret för flyktingar och ge särskilt bistånd för att tillgodose behoven hos flyktingkvinnor* (Europaparlamentet 2022). Min uppfattning är att unionen via dessa förslag anser att ukrainska kvinnor på flykt gynnas av dessa mer allmänna åtgärder för flyktinghanteringen. Jag tolkar det som att EU arbetar för en bättre samordning och strukturering av flyktinghanteringen, samt för en korrekt registrering av flyktingar, eftersom unionen menar att det är åtgärder som försvårar för människohandlare att utnyttja flyktingsituationen. Jag menar att EU väljer att arbeta för en mer kontrollerad och enhetlig flyktinghantering, då det genererar större säkerhet för kvinnor på flykt och stärker deras trygghet och frihet i det värdland de sedan hamnar i. Många av de internflyktingar som befinner sig i Ukraina är kvinnor, och jag tolkar det som att unionen genom förslaget om stöd till ukrainska kommuner som hyser internflyktingar, menar att ett sådant stöd gynnar gruppen kvinnor synnerligen. EU antar förslag gällande språkkurser och barnomsorg. Jag tolkar det som att unionen menar att dessa insatser är effektiva för att möjliggöra för kvinnliga flyktingar att försörja sig själva och att dessa åtgärder är centrala för att stärka kvinnornas säkerhet, frihet och möjlighet till ett bättre liv. Idén om att flyktingkvinnor står inför särskilda hot, syns bland annat i det förslag som handlar om att ge särskilt bistånd till

flyktingkvinnor. Detta är ett tydligt exempel på när en huvudsaklig idé leder fram till ett förslag på åtgärd.

I att-sats 22 understryks behovet av att *samla in och analysera uppgifter uppdelade efter kön, ålder, funktionsnedsättning, nationalitet och bestämmelseort* i syfte att *stödja planeringen av lämpliga tjänster och resurser*. Det uppmanas till kommissionen att *se till att romska kvinnor som flyr Ukraina garanteras skydd vid genomförandet av direktivet om tillfälligt skydd*. I att-sats 24 påpekas det att organisationerna i civilsamhället *behöver större finansiellt och materiellt stöd från EU och dess medlemsstater*. Parlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att *förbättra samordningen av det humanitära biståndet i samarbete med civilsamhället samt att säkerställa omedelbar tillgång till finansiering för organisationer i civilsamhället som ger stöd till ukrainska flyktingar*. Parlamentet uppmanar kommissionen och medlemsstaterna att *involvera civilsamhällets organisationer och att samråda med dem om finansieringens tillgänglighet och hur den används*. Europaparlamentet uppmanar under att-sats 25 EU-institutionerna och medlemsstaterna att *samråda med organisationer som kämpar för kvinnors och marginaliserade gruppers rättigheter* (Europaparlamentet, 2022). Förslagen rörande olika marginaliserade grupper, där romska kvinnor får ett särskilt skydd och att faktorer som ålder, funktionsnedsättning och nationalitet ska beaktas, anser jag speglar de huvudsakliga idéer rörande olika grupper av kvinnors utvidgade diskriminering. Unionen riktar specifika insatser mot dessa grupper, där särskilt diskriminerade kvinnor får anpassade stödinsatser, vilket jag menar är ytterligare ett exempel på när en uppfattning blir till realitet. Jag tolkar det som att EU, genom förslagen rörande civilsamhället, menar att en bättre samordning med civila organisationer är särskilt gynnsam för kvinnor och möjliggör för ett bättre stöd för kvinnor som befinner sig i utsatta situationer, inte minst på plats i Ukraina.

4.3 Resolutionen i förhållande till feminism

Resolutionen är antagen med beaktande av tidigare EU-, FN- och andra internationella resolutioner, konventioner, fördrag, stadgar, förklaringar, pakter, rekommendationer, direktiv och meddelanden som alla behandlar humanitär rätt, flyktinghantering och Ukrainakriget, men i synnerhet de särskilda hot som kvinnor utsätts för. Den är även antagen till följd av en del skäl som parlamentet specifikt lyfter fram som bakgrund till de operativa paragraferna. Skälen som föreligger är bland annat: *“Kvinnor och flickor är särskilt utsatta under humanitära kriser och flyktingkriser, eftersom de fortsätter att på ett oproportionerligt sätt utsättas för diskriminering på grund av könsnormer och för könsrelaterat våld*. Kvinnor som fördrivits

internt i Ukraina är i behov av *skydd mot sexuellt och könsrelaterat våld* och kvinnor i de regioner som betraktas som *transitregioner drabbas särskilt hårt*. Det finns ett akut behov av *säkert boende för kvinnor, särskilt gravida kvinnor, äldre kvinnor och offer för sexuellt våld*. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt *kvinnliga flyktingar som utsätts för intersektionell diskriminering såsom romska kvinnor, svarta kvinnor, kvinnor med funktionsnedsättning, rasifierade kvinnor och hbtqi-personer*. Det *könsbaserade våld som dessa grupper av kvinnor utsätts för, förblir ofta osynligt*. Äldre kvinnor, särskilt de som inte har några kontaktpunkter i EU, riskerar ofta att isoleras. Kriget i Ukraina *påverkar kvinnor, inbegripet de som utsätts för intersektionell diskriminering, på specifika sätt och förvärrar redan befintliga ojämlikheter*. Ukrainska hushåll som nu är *beroende av kvinnor* befinner sig i en osäker och sårbar situation. Kvinnor utgör omkring 15 % av Ukrainas militära styrka och det finns för närvarande omkring 300 000 stridande kvinnor. *Kvinnliga soldater har gripits i Ukraina* och det finns indikationer på att *ukrainska kvinnliga soldater i fångenskap har torterats, förödmjukats och utsatts för sexuellt våld*. Kvinnor utgör en *andra försvarslinje, genom att de tillhandahåller icke-stridsstöd och livsviktig logistik, inbegripet hjälp med evakuering av civila*. Det finns ett ökande antal rapporter om *sexuellt våld i konflikten*. Det finns allt fler rapporter om att *våldtäkt, sexuella trakasserier, tortyr, massavrättningar och folkmord i allt högre grad används av den ryska armén som krigsvapen mot civilbefolkningen i Ukraina*. Bruk av *sexuellt och könsrelaterat våld som vapen utgör krigsförbrytelser* och bör därför lagföras i enlighet med bestämmelserna i internationell rätt och Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, *enligt vilka våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingat havandeskap och påtvingad sterilisering eller varje annan form av sexuellt våld utgör brott mot mänskligheten och är krigsförbrytelser*. Detta oavsett om sådana gärningar utförs *systematiskt under internationella eller interna konflikter, eller om det rör sexuellt och övrigt våld mot kvinnor och flickor*. Bristande tillgång för flyktingar till *lämpliga tjänster inom området könsrelaterat våld är fortfarande ett stort problem*. Det är avgörande att hanteringen av denna kris *inbegriper förebyggande av könsrelaterat våld och enheter för omedelbara insatsåtgärder*. De stora flyktingströmmarna på grund av kriget har lett till risk för *kraftigt ökad människohandel*. Det finns en betydande mängd rapporter om att *flyktingarna riskerar att bli föremål för människohandel, särskilt kvinnor och ensamkommande barn*. Det finns för närvarande omkring 80 000 kvinnor som väntas föda i Ukraina. Den svåra situationen på plats medför *bristande tillgång till tjänster för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för kvinnor som är kvar i landet*. Det blir också *allt svårare att få tillgång till tjänster för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för flyktingar som anländer till EU*. Kvinnor behöver tillgång till *alla tjänster*

för sexuell och reproduktiv hälsa, inbegripet preventivmedel, akutpreventivmedel, lagliga och säkra aborter, mödravård och kompetent stöd vid förlossning. Grundläggande tjänster för sexuell och reproduktiv hälsa täcks inte av den offentliga sjukförsäkringen i Polen, Rumänien och Slovakien, vilket leder till betydande kostnadshinder för de behövande. I Polen råder ett totalförbud mot aborter och medicinska aborter i ett tidigt skede är illegala i Slovakien och inte tillgängliga i Ungern. *Många kvinnor har blivit våldtagna under konflikten av ryska angripare och det är därför avgörande med tillgång till akutpreventivmedel, postexponeringsprofylax samt säkra och lagliga aborttjänster i Ukraina och i värd- och transitländer”* (Europaparlamentet, 2022). Jag skulle vilja hävda att majoriteten av de föreliggande skälen till resolutionen tar hänsyn till kvinnors särskilt utsatta situation och visar på stor förståelse gällande kvinnlig exploatering i Ukrainakriget. Konstaterandet om att kvinnor är en särskilt utsatt grupp för diskriminering och våld, betoningen på att kvinnor behöver särskilt skydd mot könsrelaterat våld samt uppmärksammandet av behovet av säkert boende för denna grupp, visar på att unionen menar att kvinnor utsätts för systematisk diskriminering och våldsutövning på grund av att de tillhör en marginaliserad grupp. Det synliggörs i skälen till resolutionen att denna diskriminering orsakar skada och hindrar gruppen från att tillgodose de mänskliga behoven. Jag ser det därför som att EU är införstådd med begreppet strukturellt våld, som är ett viktigt begrepp för feministisk perception av våldsutövning. Vidare synliggörs förståelsen för strukturell diskriminering i de skäl som lyfter fram perspektivet om att olika diskrimineringsgrunder samspelar och skapar förtryck, det vill säga perspektivet intersektionalitet. EU har valt att inkludera ett intersektionellt perspektiv på sitt arbete med utsatta kvinnor i Ukrainakriget, då unionen menar att diskrimineringen och våldet intersektionellt diskriminerade kvinnor utsätts för, ofta osynliggörs. På grund av detta, anser jag att unionen visar förståelse för att intersektionellt diskriminerade kvinnor ställs inför utvidgade hot. Det påpekas att 300 000 ukrainska kvinnor strider och att kvinnliga soldater har gripits. Unionen befäster farhågorna gällande att ukrainska kvinnliga soldater i fångenskap torterats, förödmjukats och utsatts för sexuellt våld som ett av skälen till resolutionen. Det ukrainska försvaret har en ovanligt hög andel kvinnor, vilket är positivt för utmanandet av den traditionella könsdifferentieringen om att män krigar och kvinnor lider. Trots detta lever ett visst motstånd mot kvinnliga soldater kvar och även som soldater fortsätter kvinnors kroppar att objektifieras, vilket är synligt i rapporterna om sexuellt våld mot kvinnliga soldater. Genom att uppmärksamma och legitimera kvinnors roll som soldater, samt genom att belysa de säregna hot och brott kvinnliga soldater utsätts för, vidrör unionen viktiga aspekter inom feministiska perspektiv på krig. Även EU:s observering gällande att kvinnor utgör en andra försvarslinje,

där de tillhandahåller stöd och livsviktig logistisk, klingar i enlighet med feministisk IR-teori som menar att kvinnors arbete bortom krigets front sällan uppmärksammas eller ges en erkänd roll. I detta föreliggande skäl går EU i rätt riktning mot att erkänna dessa kvinnors roll. Ur feministiska glasögon vore det önskvärt om erkännandet av denna roll och åskådliggörandet av att kvinnor de facto håller ihop civilsamhället och står för service, vård och utbildning när männen är vid fronten, uppmärksammas tydligare. Från ett feministiskt perspektiv vore det önskvärt med operativa att-satser gällande stödinsatser för dessa kvinnor. Krigsförbrytelser som våldtäkt, sexuella trakasserier, tortyr, sexuellt och könsrelaterat våld som vapen, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingat havandeskap, påtvingad sterilisering, människohandel samt bristande tillgång till tjänster för sexuell och reproduktiv hälsa är faktorer som ligger till grund för många av de skäl som resolutionen beaktar. Även här tycker jag det blir tydligt att EU har förståelse för konceptet strukturellt våld och strukturell diskriminering. Jag uppfattar det som att EU ser det konfliktrelaterade våldet som ett krig inom kriget, vilket feministisk krigsteori konkretiserar det som. Detta på grund av den omfattning och i de starka ordalag som problematiken behandlas både i de föreliggande skälen, men också kontinuerligt genom resolutionens paragrafer. Bestämmanderätt över sin egen kropp är en central föreställning för feminister, som menar att könsmaktsordningar och det patriarkala samhället gör att kvinnor underställs och kontrolleras av män. Detta gäller således kvinnokroppen, som blivit föremål för maktuttryck och politiskt bestämmande där kvinnor i vissa länder inte har rätt att själva avgöra om de vill fullfölja en graviditet eller inte. Resolutionen lyfter fram Polens, Slovakiens och Ungerns inskränkningar i aborträtten, där gravida ukrainska flyktingar inte ens ges möjlighet att abortera efter en våldtäkt. EU:s betoning av vikten av rätten till abort samt till sexuell och reproduktiv hälsa, är således viktiga feministiska ställningstaganden.

I att-sats 1 belyser Europaparlamentet särskilt gruppen *kvinnor och flickor i all deras mångfald*. I att-sats 7 uppmanar parlamentet EU att ta *hänsyn till könsaspekter i sin krishantering* och att prioritera *skydd från sexuellt och könsrelaterat våld* och tillgång för alla flyktingar från Ukraina till *tjänster inom området sexuell och reproduktiv hälsa*. I att-sats 20 uppmanar Europaparlamentet kommissionen att göra en detaljerad analys av behoven hos länderna som hyser miljontals flyktingar samt att anpassa den befintliga politiken genom att ta *särskild hänsyn till kvinnor och flickor* och *genom ett jämställdhetsmedvetet angreppssätt för ögonen*. I att-sats 23 välkomnar Europaparlamentet tillhandahållandet av EU-finansiering för ukrainska flyktingar, där parlamentet vill *att denna finansiering ska vara jämställdhetsmedveten*. Parlamentet upprepar *att principen om jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering är en av EU:s grundprinciper*. Europaparlamentet uppmanar EU-

institutionerna och medlemsstaterna under att-sats 25 att nära samråda med organisationer som kämpar för *kvinnors, flickors och marginaliserade gruppers rättigheter*. Parlamentet efterlyser *särskilt stöd och skydd för kvinnliga människorättsförsvarare* som är verksamma i Ukraina. Europaparlamentet välkomnar i att-sats 29 kommissionens ansträngningar i fråga om *behoven hos kvinnor och flickor som är internflyktingar*. I att-sats 30 erinrar Europaparlamentet om *FN:s säkerhetsråds resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och alla dess efterföljande resolutioner* och manar till deras genomförande. Parlamentet insisterar på att *kvinnor i all sin mångfald och marginaliserade grupper måste inbegripas i konfliktförebyggande, konfliktlösning och konfliktmedling och i fredsförhandlingar på alla områden* och uppmanar EU-institutionerna att tillsätta en arbetsgrupp *där kvinnor och civilsamhället på plats ingår*. Parlamentet vill att instrumentet för grannskapet, utvecklingssamarbete och internationellt samarbete (NDICI) ska tillhandahålla bistånd i form av *utbildningsmedel för kvinnor* och icke-statliga organisationer i Ukraina för *att de ska kunna delta i konfliktlösning och i återuppbyggnad efter konflikter*. Parlamentet uppmanar EU-institutionerna och medlemsstaterna att *ägna särskild uppmärksamhet åt jämställdhet i sina ansträngningar att få slut på detta krig* (Europaparlamentet, 2022). Även i att-satserna speglar unionen sin bild av att kvinnor är en särskilt utsatt grupp i krig och således i Ukrainakriget. Enligt resolutionen, tar EU särskild hänsyn till könsaspekter i krishanteringen, prioriterar skydd och tjänster utefter ett jämställdhetsmedvetet angreppssätt samt att unionen applicerar jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering på arbetet med denna kris. Strategin jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen (Olofsdotter Stensöta, 2018, sid 92). För att säkerställa att resurserna kommer alla till del behövs ett jämställdhetsperspektiv i beslut som rör prioriteringar av resursfördelning. Jämställdhetsbudgetering används som ett strategiskt verktyg för att sätta fokus på en jämställd resursfördelning, genom att systematiskt inkludera ett jämställdhetsperspektiv i budgetar och budgetprocesser (Jämställdhetsmyndigheten, 2023). På grund av upprepadet gällande att dessa strategier är en av EU:s grundprinciper, tolkar jag det som att unionen integrerar en övergripande jämställdhetsmedveten strategi på arbetet med utsatta kvinnor i Ukrainakriget, men även på arbetet med kriget som sådant. Parlamentet manar till genomförandet av FN:s säkerhetsråds resolution 1325 och insisterar på att kvinnor ska inkluderas i konfliktförebyggande och konfliktlösande arbete. EU:s erinrande om denna resolution anser jag tyder på EU:s förståelse gällande vikten av att ett inkluderande av kvinnor i konfliktlösning samt fredsbyggande är vitalt för att komma till bukt med kriget mot Ukraina och för att bibehålla stabil fred. Jag menar därför att EU:s arbete med utsatta kvinnor i Ukrainakriget och

arbete för fred i Ukraina inbegriper de aspekter resolution 1325 lyfter fram. Vikten av kvinnligt deltagande i konfliktlösning och fredsbevarande arbete, då det bland annat bidrar till mer motståndskraftig fred och till inkluderande och hållbara fredsförhandlingar, är centrala aspekter enligt feministiska perspektiv på krig. Jag menar att EU på grund av detta, samt på grund av uppmaningen om att särskild uppmärksamhet ska riktas åt jämställdhet i ansträngningarna för fred i Ukraina, beaktar centrala feministiska perspektiv på krig.

5. Slutsatser och avslutande reflektioner

Sammanfattningsvis är resolutionen "Konsekvenserna för kvinnor av kriget mot Ukraina" från 5 maj 2022 gedigen och omfattar många olika idéer, uppfattningar och förslag på åtgärder gällande arbetet med utsatta kvinnor i Ukrainakriget. Antagandet av resolutionen tyder på att Europeiska unionen arbetar resolut med kvinnor i Ukrainakriget och tillämpar insatser på många olika plan. Stödet för Ukraina och den ukrainska civilbefolkningen genomsyrar genomgående de antagna paragraferna. De primära huvudsakliga idéerna gällande arbetet med de utsatta kvinnorna gäller motstånd mot och fördömelse av all form av våld och alla former av övergrepp som utövas mot ukrainska kvinnor. Uppfattningar som motsätter sig konfliktrelaterat sexuellt våld, könsrelaterat våld, människohandel, surrogatmödraskap samt idéer gällande rätten till reproduktiv hälsa, liv och säkerhet för kvinnliga ukrainska flyktingar är antagna genom resolutionen. Något jag anser vara utmärkande är EU:s explicita fördömande av surrogatmödraskap. Frågan är något av en vattendelare bland EU:s medlemsstater och politiker, men utifrån resolutionen är det tydligt att unionen sätter kvinnors liv och hälsa i första rummet och bedömer att riskerna för exploatering i samband med surrogatmödraskap är för hög. Jag anser att de huvudsakliga idéerna och uppfattningarna tyder på att unionen prioriterar kvinnors säkerhet och hälsa i första taget. Genom resolutionen antar unionen även idéer gällande att hbtqi-personer, funktionsnedsatta och kvinnor som tillhör ytterligare marginaliserade grupper som romska, svarta och rasifierade kvinnor står inför säregna utmaningar och hot. Jag menar att detta tyder på att EU har en vittomfattande och mångsidig förståelse för vad olika typer av diskriminering innebär, och vad det kan få för konsekvenser. Europeiska unionen är en meningsskapande organisation, vilket gör att unionens värderingsmässiga ställningstaganden, fördömanden och uttryck påverkar diskurser och således opinioner kring olika frågor. Kvinnlig exploatering i krig är inte ett undantag, och jag anser att EU:s uppfattningar i frågan påverkar förståelsen av kvinnlig utsatthet i krig världen och unionen över. Ökar förståelsen och medvetenheten gällande ämnet, ökar således viljan att förändra och fler resurser och stödinsatser riktas mot dessa kvinnor. På grund av detta anser

jag att de huvudsakliga idéer och uppfattningar antagna av parlamentet är av stor vikt för arbetet med utsatta kvinnor i Ukrainakriget. De konkreta politiska förslagen i resolutionen är en spegling av de huvudsakliga idéer och uppfattningar EU har om kvinnors exploatering i krig och utsatthet för våld och diskriminering. Motståndskraftiga åtgärder och omfattande stödinsatser för de ukrainska kvinnorna är antagna av parlamentet. Olika typer av skydd, stödprogram, plattformar, medel, expertis, finansieringar, EU-mekanismer, samordningar, identifikationer, lagföringar, informationskampanjer, undersökningar, införande av journummer, medvetandehöjande kampanjer samt samordningar med civila organisationer är konkreta politiska åtgärder antagna av Europaparlamentet genom resolutionen. Jag anser att detta tyder på att unionen har en helhetsbild av angelägenheten, där förståelse finns för utbreddheten av rådande problematik och där en vilja av att förhindra framtida brott och dämpa konsekvenserna av det som redan skett även finns. Utifrån de konkreta politiska åtgärderna, menar jag att det är tydligt att EU anser att problematiken är allvarlig och att kraftiga insatser behöver infrias för att motverka exploateringen av ukrainska kvinnor.

Jag anser att Europeiska unionen visar på bred förståelse av kvinnlig utsatthet och exploatering i Ukrainakriget och att resolutionen tar hänsyn till feministiska perspektiv i tämligen hög utsträckning. Jag tycker att detta syns i de huvudsakliga idéer som föreligger, i de politiska åtgärder som antagits och inte minst i de föreliggande skäl som tagits upp som anledningar till utfärdandet av resolutionen. Unionen legitimerar och beaktar koncepten könsrelaterat våld, konfliktrelaterat sexuellt våld och människohandel, vilka alla tre är centrala företeelser för feministisk analys av krig. Det viktiga feministiska konceptet om vikten av att inkludera kvinnor i den konfliktförebyggande processen och konfliktlösning tas upp. Att EU:s rådande principer om jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering upprepas i resolutionen och att unionen är tydlig med att särskild uppmärksamhet ska ägnas åt jämställdhet i ansträngningarna för att få slut på kriget, bevisar att unionen applicerar feministiska perspektiv på hela EU:s arbete med kriget mot Ukraina, inkluderat i arbetet med exploaterade kvinnor. Jag anser att begreppen kön och könsmaktsordningar beaktas och används som utgångspunkter i unionens arbete med frågan, då det tydligt uttrycks att kvinnor riskerar större utsatthet på grund av att de är just kvinnor. I resolutionen benämns det ordagrant att kvinnor utsätts för diskriminering på grund av könsnormer och könsrelaterat våld, vilka är centrala feministiska uppfattningar. Ett intersektionellt perspektiv tas med i beräkningen, där konceptet inkluderas både i de föreliggande skälen och i de huvudsakliga idéerna samt att förslag om särskilda åtgärder för intersektionellt diskriminerade kvinnor och grupper antas. De politiska förslagen genomsyras av tanken om att gruppen kvinnor behöver särskilt anpassat stöd, och att

politiken måste ta hänsyn till könsaspekter i hanteringen av denna konflikt. Något jag upplever saknas, är åskådliggörandet av och åtgärder mot det könsrelaterade våldet i nära relation. Som belyst under begreppsförklaringen, är det känsligt att beskylla ukrainska krigshjältar för våld i nära relation, vilket även påverkar Europeiska unionens arbete. Könsrelaterat våld nämns som sådant, men aldrig i specifika termer av våld i nära relation, trots att denna form av könsrelaterat våld är den vanligaste formen, och intensifieras under krig. Konceptet nämns varken som föreliggande skäl bakom resolutionens utfärdande, eller i någon av de operativa paragraferna. Jag tror inte att våld i nära relation är okänt för unionen, utan jag tror snarare att det handlar om att det är ett känsligt ämne i denna kontext samt att denna form av våld är svår att kartlägga och komma åt genom politiska förslag. Det essentiella feministiska påståendet om att “det privata är politiskt”, kommer inte riktigt fram här. Genom feministiska glasögon anser jag att EU förbiser och lämnar kvinnor utsatta för våld i nära relation utan stödinsatser. Jag hade velat se fördömanden av våld i nära relation, samt förslag på stödinsatser, satsningar och förebyggande åtgärder mot denna typ av våld. Detta dels på grund av att sådana insatser varit behjälpliga för hundratusentals kvinnor, och dels för att bryta stigma kring våld i nära relation och förändra diskursen om könsrelaterat våld till att handla om att det oftast sker i nära relation. Här anser jag att unionen brister i förståelsen gällande kvinnlig exploatering och att viktiga feministiska perspektiv gällande könsrelaterat våld inte beaktas.

6. Förslag på vidare forskning

Det finns ytterligare sätt att studera en resolution på. Vidare hade jag kunnat studera dess implementering i praktiken, exempelvis via en kvalitativ fallstudie. Jag hade då kunnat besvara frågor rörande dess mottagande och funktionalitet, samt studerat om resolutionen faktiskt får genomslag i praktiken eller om den mynnar ut i tomma ord och löften. Det vore mycket spännande att genomföra intervjuer med ukrainska kvinnliga flyktingar. Jag hade också kunnat göra en komparativ studie, där jag jämförde denna resolution med något annat material som behandlar samma ämne. Det hade varit intressant att se hur andra aktörer behandlar problematiken och om idéerna och förslagen skiljer sig från EU:s. Jag hade kunnat analysera kring om dessa material skiljer sig i förhållande till feministiska perspektiv. Det finns många andra aktörer som arbetar med kvinnor i krig och med kvinnor i Ukrainakriget, som exempelvis kvinnorrättsorganisationer, FN-organ och civila organisationer i Ukraina, vilkas arbete vore intressant att studera. En renodlad diskursanalys vore även möjlig att analysera EP-resolutionen genom. Genom den hade jag kunnat kartlägga och identifiera Europeiska unionens diskurs gällande kvinnor i krig och fokuserat studien endast på unionens diskurs och inte tilltänkta

arbete. I en utökad avhandling vore det intressant att gå in på historiska perspektiv, då den humanitära rätten utvecklats mycket sedan implementeringen av Genèvekonventionerna efter andra världskriget. Synen på kvinnor, jämställdhet och feminism har även förändrats drastiskt bara under de senaste 20 åren. Konfliktrelaterat sexuellt våld, våldtäkt som krigsvapen och människohandel är heller inga nya företeelser, utan har pågått så länge krig funnits. På grund av detta vore historiska aspekter på arbetet med utsatta kvinnor i krig intressanta att applicera.

Bibliografi

- Aftonbladet Daily. (2023). *Kriget och det sexuella våldet* [podcast], 8 februari. Tillgänglig på: <https://www.aftonbladet.se/podcasts/ab/episode/352233>. [8/3-23]
- Beckman, L. (2005). *Grundbok i idéanalys: Det kritiska studiet av politiska texter och idéer*. Santerus förlag.
- Bergström, G. & Svärd, PA. (2018). *Textens mening och makt : metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund: Studentlitteratur. Fjärde upplagan.
- Bjereld, U., Demker, M., Hinnfors, J. (2009). *Varför vetenskap?* Lund: Studentlitteratur. Tredje upplagan.
- Brownmiller, S. (1975). *Against our will. Men, women and rape*. New York: Simon & Schuster.
- Edenborg, E., Tornhill, S. och Åse, C. (2021). *Feministiska perspektiv på global politik*. Studentlitteratur Ab.
- Edwards, A. (2011). *Violence against women under international human rights law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Enloe, C. (2000). *Maneuvers. The international politics of militarizing women's lives*. Berkeley: University of California Press.
- Eriksson Baaz, M., Parashar, S. och Stern, M. (2021). *Feministiska perspektiv på global politik*. Studentlitteratur Ab.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A. och Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Stockholm: Wolters Kluwer. Femte upplagan.
- Europaparlamentet. (2022). *Resolution från den 5 maj 2022 om konsekvenserna för kvinnor av kriget mot Ukraina*. Tillgänglig på: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0206_SV.html.
- Europeiska jämställdhetsinstitutet. (u.å.). *Om Europeiska jämställdhetsinstitutet*. Tillgänglig på: <https://eige.europa.eu/sv/in-brief>. [12/3-23]
- Europeiska unionens råd. (2023). *EU:s svar på Rysslands invasion av Ukraina*. Tillgänglig på: <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/eu-response-ukraine-invasion/#invasion>. [19/4-23]
- Forsberg, U. (2022). *Människohandel i Ukraina ökar i krigets spår*. Sverige för UNHCR. Tillgänglig på: <https://www.sverigeforunhcr.se/blogg/manniskohandel-okar-i-ukrainakriget>. [28/3-23]
- Freedman, J. (2003). *Feminism – en introduktion*. Lund: Wallin & Dalholm Tryckeri AB.
- Hesse-Biber, S. (2012). *Handbook of feminist research : theory and praxis*. Thousand Oaks: Sage. Andra upplagan.
- Human Rights Watch. (2023). *Ukraine: Events of 2022*. Tillgänglig på: <https://www.hrw.org/world-report/2023/country-chapters/ukraine#9f5023>. [12/3-23]
- Internationella brottmålsdomstolen. (2002). *Elements of crimes*. Haag: International Criminal Court.

- Johansson, M. (2014). *Kvinnor, fred & säkerhet - En undersökning av FN:s implementering av resolution 1325 i Kosovo och Östtimor*. Examensarbete för kandidatexamen. Statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet. Tillgänglig på: <https://www.lu.se/lup/publication/4451292>. [11/4-23]
- Jämställdhetsmyndigheten. (2022). *Intersektionalitet*. Tillgänglig på: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/intersektionalitet/>. [25/4-23]
- Jämställdhetsmyndigheten. (2023). *Jämställdhetsbudgetering i statliga myndigheter-introduktionskurs*. Tillgänglig på: <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/vara-utbildningar/jamstalldhetsbudgetering-i-statliga-myndigheter-introduktionskurs-16-maj/>. [25/4-23]
- Kronsell, A. (2021). *Internationella relationer*. Studentlitteratur Ab. Fjärde upplagan.
- Kvinna till Kvinna. (u.å.). *Feminism*. Tillgänglig på: https://kvinnatillkvinna.se/feminism/?gclid=CjwKCAjw_MqgBhAGEiwAnYOAeqMsLg-0ItpGSj987. [16/3-23]
- Kvinna till Kvinna. (u.å.). *Människohandel och trafficking*. Tillgänglig på: https://kvinnatillkvinna.se/manniskohandel-trafficking/?gclid=CjwKCAjwoIqhBhAGEiwArXT7K845QAoVWXvpNV3whNYL8VESvx5BeSopax-DsLaRKgRmITSqGsK35xoCwZAQAvD_BwE. [28/3-23]
- Kvinna till Kvinna. (2022). *Trafficking hotar kvinnor som flyr kriget i Ukraina*. Tillgänglig på: https://kvinnatillkvinna.se/trafficking-hotar-kvinnor-som-flyr-kriget-i-ukraina/?gclid=Cj0KQCQjwIPWgBhDHARIsAH2xdNeshPcK8DNclUzYQHkJO6Awf7546JmLiAiHV7Uh1-IBRxjC82-CI3EaAoV_EALw_wcB. [28/3-23]
- McKernan, B. (2022). *Rape as a weapon: huge scale of sexual violence endured in Ukraine emerges*. The Guardian. Tillgänglig på: <https://www.theguardian.com/world/2022/apr/03/all-wars-are-like-this-used-as-a-weapon-of-war-in-ukraine>. [24/3-23]
- Olofsdotter Stensöta, H. (2018). *Politik som organisation*. Studentlitteratur Ab. Sjätte upplagan.
- Plucinska, J., Deutsch, A. och Bern, S. (2022). *Some Russian commanders encouraged sexual violence, says lawyer advising Kyiv*. Reuters. Tillgänglig på: <https://www.reuters.com/world/europe/some-russian-commanders-knew-sexual-violence-or-encouraged-it-says-lawyer-2022-11-23/>. [28/3-23]
- Renzetti, M. C. och Campe, M. (2021). *Companion to feminist studies*. Hoboken, Nj Wiley-Blackwell.
- Semenova, T. (2022). *“Domestic violence victims struggle to get help amid war: ‘If Russians don't kill me — he might’*”. The Kyiv Independent. Tillgänglig på: <https://kyivindependent.com/domestic-violence-victims-struggle-to-get-help-amid-war-if-russians-dont-kill-me-he-might/>. [28/3-23]
- Siegfried, K. (2022). *Ukraine crisis creates new trafficking risks*. UNHCR. Tillgänglig på: <https://www.unhcr.org/news/stories/2022/4/62569be24/ukraine-crisis-creates-new-trafficking-risks.html>. [24/3-23]

- Svenska FN-förbundet. (2018). *FN-fakta: Flickor i konflikt*. Tillgänglig på: <https://fn.se/wp-content/uploads/2018/03/Faktablad-om-Flickor-i-konflikt-2018.pdf>. [21/3-23]
- Svenska Röda Korset. (2023). *Kvinnor drabbas värst vid katastrofer*. Tillgänglig på: <https://www.rodakorset.se/var-varld/genus-och-mangfald/kvinnor-drabbas-varst-vid-naturkatastrofer/>. [21/3-23]
- Svenska Röda Korset. (2019). *Var finns reglerna?*. Tillgänglig på: <https://www.rodakorset.se/krigets-lagar/aven-krig-har-regler/var-finns-reglerna/>. [19/4-23]
- Sylvester, C. (2013). *War As Experience: Contributions From International Relations and Feminist Analysis*. London: Routledge.
- Tallberg, Y. och Prydal, J. (2013). *FN och sexuellt våld i konflikt - Förklaringar till sexuellt våld utifrån ett feministiskt perspektiv*. Studentarbete andra termin (B-uppsats enligt tidigare studieordning). Statsvetenskapliga institutionen vid Lunds universitet. Tillgänglig på: <https://www.lu.se/lup/publication/3788137>. [11/4-23]
- United Nation News. (2022). *Fighting conflict-related sexual violence in Ukraine*. Tillgänglig på: <https://news.un.org/en/story/2022/12/1131317>. [24/3-23]
- United Nations Security Council. (2000). *Resolution 1325 on women, peace and security*. Tillgänglig på: https://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/SC_ResolutionWomenPeaceSecurity_SR_ES1325%282000%29%28english_0.pdf. [25/4-23]
- World Health Organisation. (2021). *Violence against women*. Tillgänglig på: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>. [28/3-23]